

OTPOR!
ALTERNATIVE
TENDENCIJAMA
SUVREMENOG FASIZMA

Doprinosi organiziranja odozdo

Sadržaj

Uvod	3
Primjeri	5
Mreža antifašistkinja Zagreba	5
Antifa night + trnjanski kresovi	7
Časopis “Nepokoreni grad”	8
Radio Borba	8
Marš solidarnosti	9
Čišćenje grafita s porukama mržnje	9
Inicijativa Dobrodošli	10
Prijetnje i pojave koje evociraju fašizam	12
Video/Kampanje Inicijative Dobrodošli	13
Tekstovi/literatura o migracijama	13
Nogometni klub Zagreb 041	14
Nogomet – tvornica novca?	14
WAZ i 041 protiv modernog nogometa	15
041 protiv fašizma	16
Govor mržnje	18
Policajska represija i rugla od stadiona	18
Suvremeni antifašizam i neformalno obrazovanje	20

Uvod

Prateći društveno-političke procese i potencijale za društvenu promjenu, u proteklih nekoliko godina teško možemo zaobići diskusiju i bistrenje vlastitih stajališta o suvremenim tendencijama fašizacije društava, pokušaja otpora i alternativa istima. Diskusije oko ove teme ponovno su žustre, nijansirane velikim brojem pitanja na koja nemamo sve odgovore, koriste se u dodatnom potpirivanju sukoba i skupljanja jeftinih političkih bodova koji nas u konačnici skupo koštaju.

Usprkos kompleksnom povijesnom nasljeđu, uz potrebu suočavanja s nasilnom prošlošću i razumijevanje konteksta historijskog fašizma – važno je okrenuti se i razumijevanju suvremenih tendencija fašizacije društva, izgradnji raznovrsnih oblika otpora, borbe i alternativa za postizanje jednakosti, ekonomske pravde, kulturnog pluralizma – solidarnosti i uključivosti ljudi.

Razloga za otvaranjem diskusije o antifašizmu ne manjka, jedan od njih, problem sa preuskim ili preširokim definicijama fašizma sažet je u ovom citatu:

Kada se danas govori o fašizmu, to se obično čini na jedan od dva načina. Uvjetno rečeno, prvi je preuzak, a drugi je preširok. „Preuzak“ uključuje onaj

tip interpretacija prema kojima se termin fašizma može odnositi isključivo na specifično povijesno razdoblje (od ranih 1920-ih do 1945.) i da je svaka upotreba navedenog termina za razdoblje prije ili nakon tog perioda neprimjerena... S druge strane, kada govorimo o preširokim definicijama fašizma, one uglavnom uključuju praksu da se svaki tip izvan-proceduralne politike ili svaki tip nepristojnosti u političkom diskursu, gotovo sasvim identificira s fašizmom. Radi se o vrlo korisnoj taktici kada se žele eliminirati svi potencijalni politički protivnici, no takva je praksa istodobno izrazito štetna ako želimo razumjeti i objasniti specifične razlike fašizma naspram ostalih društveno-političkih poredaka. (Vukobratović, N. Fašizam u službi zaštite kapitalizma od demokracije, Slobodni filozofski, 28.06. 2016.)

Naš kontekst čine kompleksna politička prošlost, raskidanje veza s vrijednostima ekonomske i socijalne pravde na putu tranzicije kao i značajna doza nezrelosti političkih elita. Ubrzano se sužavaju ekonomske mogućnosti većine,

smanjuje se demokratski legitimitet – sve je više obespravljenih i isključenih. Ovo nije samo Hrvatska priča ni specifičnost, svjedočimo europskom i internacionalnom sužavanju prostora demokratskog djelovanja i solidarnosti, pred izbjeglicama se ruše međunarodni pravni mehanizmi, vraćaju ukinute granice – u fizičkom i metaforičkom smislu. Životna opasnost, ugroženost ratom ili ekstremno osiromašenje uzrokovani krizama ne predstavljaju dovoljan razlog da se iskaže solidarnost i ljudima pomogne, već često služe za mobilizaciju ekstremističkih skupina, zazivanje i pokretanje spirala nasilja, pokretanje sekuritizacije i militarizacije društva, a ni zakonske regulative ne idu u prilog solidarnosti već suprotno – kriminalizaciji iste.

Internaliziranu kulturu šutnje, okretanje glave promatrača, autocenzuru i nedostatak snage za otpor društvenoj i ekonomskoj nepravdi možemo sagledati, a posljedično i zaustaviti osnaživanjem, edukacijom, poticanjem uključivanja svih slojeva društva, solidarnošću i suradnjom, a svijest i savjest bi mogle djelovati na pravna i politička rješenja.

Suvremenom antifašizmu mogu doprinosti strukture koje su demokratske iznutra, surađuju jedne s drugima, solidariziraju se sa slabijima i tako grade svoj legitimitet i dugoročni utjecaj za postizanje društvene pravde. Podržavamo borbu protiv svih pojava koje doprinose fašizaciji društva i stvaraju alternative koje se hvataju u koštac sa suvremenim manifestacijama iste. Podržavamo nastojanja novog vala aktivizma u borbi za društvenu solidarnost, ekonomsku pravdu i uključivost drugih i drugačijih u društvo.

U veljači 2016, na Mirovnim studijima u suradnji s Platformom Antifašistička liga predstavili smo nekoliko inicijativa i lokalnih primjera koji adresiraju ova pitanja i razvijaju alternative. Primjeri neka služe za osnaživanje, kao inspiracija drugim borbama, povezivanju i jačanju glasa protiv sužavanja prostora demokracije i isključivanja dijelova društva, bilo ono uzrokovano direktnim ili strukturnim nasiljem – materijalnim (ekonomskim) osiromašenjem ili diskriminacijom.

Predstavljamo rad Mreže antifašistkinja Zagreba, Inicijative Dobrodošli i Nogometnog kluba „Zagreb 041“ koje nam, svaka u svom polju, a sve na platformi suradnje i solidarnosti mogu pomoći u dekonstrukciji društveno-političkih procesa koje sužavaju proces društvenosti i potrazi za alternativama potičući sudjelovanje, uključivanje, suodlučivanje.

Materijal pred vama moguće je koristiti kao bazu u vlastitom promišljanju, dizajniranju internih i javnih razgovora, neformalnih seminara i obrazovnih programa, kao uvod u razvoj nastavnih jedinica.¹

¹ Materijali se također mogu koristiti kao pomoć u pripremi nastavi politike i gospodarstva, sociologije, obrazovanja za demokraciju, građanskog odgoja i obrazovanja. Nastavne jedinice za institucionalno obrazovanje koje smo izradili u suradnji s nastavnicima dostupne su na stranicama CMS-a, Mirte i partnera.

Mreža antifašistkinja Zagreba

#MAZ

www.maz.hr

Govoriti o antifašizmu znači govoriti i iz određene geopolitičke lociranosti: tradicija jugoslavenskog i hrvatskog antifašizma u koju se upisujemo tradicija je autentičnog antifašističkog otpora, klasne borbe, emancipacije žena i internacionalizma. Zbog toga se nasljeđe antifašizma danas ne smije svoditi na fetišizaciju hrabre partizanske borbe uz pažljivo pročišćavanje od sadržaja socijalističke revolucije.

Smatramo da je NOB neprihvatljivo svoditi samo na sukob ustaša i partizana i nastojimo ga promatrati u kontekstu emancipatorne radničke, odnosno klasne borbe. U tome vidimo potencijal antifašizma, koji bi i danas mogao okupiti lijeve napredne inicijative u borbi za jedno pravednije društvo.

MAZ promiče **načelo solidarnosti** – prepoznavanje i razumijevanje osobnih/pojedinačnih pozicija kroz međusobnu razmjenu znanja i iskustva što **vodi ka osnaživanju članova** i ima za posljedicu snažan kolektiv spreman za djelovanje na društvenoj promjeni.

U duhu antifašističke borbe MAZ je dirdem² kolektiv koji uspostavlja društvenu frontu koja unaprijeđuje i aktualizira njene vrijednosti i u stanju je ne samo ukinuti represivne i diskriminatorne prakse već dati emancipacijske društvene alternative. Metode koje aktualizira su: (samo)edukacija, direktna akcija, rotacija.

U kontekstu trenutne situacije u kojoj se kao posljedica neoliberalnih ekonomskih i socijalnih politika (deregulacije i fleksibilizacije tržišta rada, privatizacije, ukidanja javnih službi) te višegodišnje krize kapitalizma javljaju zabrinjavajuće tendencije obespravljanja sve većeg dijela stanovništva, postaje jasno da je zajednički nazivnik nominalno

suprotstavljenih političkih opcija (nazivale se one socijaldemokratskom, liberalnom ili desnonacionalističkom) podržavanje rastućeg društvenog raslojavanja i nejednakosti te pokušaji isključivanja i marginaliziranja određenih društvenih skupina: radnica i radnika, žena, LGBT populacije, nacionalnih manjina, izbjeglica i ostalih. Vidljivi kontinuitet isključivanja spomenutih skupina dodatno se legitimira izmjenama zakonodavnog okvira ukidanjem izboreniha prava radnicama i radnicima te umanjivanjem mogućnosti za organizirani otpor, zatim ukidanjem mogućnosti progresivnih izmjena zakona vezanih uz prava LGBT populacije, smanjivanjem prava nacionalnim manjinama te sve glasnijem osporavanju reproduktivnih prava žena, čemu svjedočimo diljem Europe.

Rad Mreže antifašistkinja Zagreba podrazumijeva proizvodnju znanja kao i stvaranje fizičkog mjesta okupljanja različitih organizacija i pojedinaca u želji za što čvršćim i intenzivnijim povezivanjem, umrežavanjem i stvaranjem prostora društvenosti.

² Dirdem – direktna demokracija. Oblik uređenja i funkcioniranja zajednice ili društva u kojem svi članovi imaju jednaku mogućnost sudjelovanja u zajedničkom društvenom životu. Temelji se na zajedničkom ravnopravnom odlučivanju o svim pitanjima važnima za zajednicu. Budući da nema posrednika između subjekta demokracije (građani, narod) i demokratske procedure, direktna demokracija naziva se još *neposrednom* ili *izravnom* demokracijom. (Preuzeto iz: Kreativne strategije: Početnica, 2015. Grupa Direktna demokracija u školi, MAPA, Zagreb)

Sustavno upozoravamo o napadima kojima je antifašističko nasljeđe bilo izloženo zadnjih desetljeća na polju kulture sjećanja i na polju socijalne države. Sve to dovelo je do toga da s jedne strane dolazi do rehabilitacije pojedinih dijelova

ustaštva, a s druge strane, nas koji antifašizam shvaćamo kao trajnu vrijednost, stalno getoizira. Sve se to događa u cilju usmjeravanja percepcije o antifašizmu i socijalizmu kao stranim elementima u našem društvu.

Aktivnosti MAZ-a

ANTIFA NIGHT + TRNJANSKI KRESOVI

Jednom na godinu organiziramo koncert "Antifa night", na kojem nastupaju bendovi lijevog, antifašističkog usmjerenja. Koncert se svake godine organizira oko 8.5., tj. datuma oslobođenja Zagreba, kako bismo održali sjećanje na antifašistički otpor na ovim prostorima i pokazali kako ne pristajemo na zaborav i omalovažavanje istog.

Od 2015. obnovili smo tradiciju paljenja trnjanskih krijesova, proširujući proslavu dana oslobođenja od fašizma na cijeli dan gdje kroz radionice, performanse, muziku, hranu i druženje širimo platformu za djelovanje.

Osim što uživamo u zajedničkoj suradnji koja uvijek donosi i nove ljude i nove ideje, smatramo da samo zajedničkim radom i umrežavanjem možemo predstavljati kolektivnu političku snagu koja će moći

oduprijeti svim pošastima i okupacijama koje su nas snašle. Iz takve suradnje predstoji nam formulirati neku novu vrstu otpora i klasne politike, bez obzira na različitosti metoda koje svaka organizacija koristi.

[VIŠE O TRNJANSKIM KRIJESOVIMA!](http://www.maz.hr/2016/05/05/trnjanski-kresovi-7-5-2016-program/)

<http://www.maz.hr/2016/05/05/trnjanski-kresovi-7-5-2016-program/>

ČASOPIS “NEPOKORENI GRAD”

Časopis nastaje kao namjera članica i članova udruge da se o temi antifašizma, nasljeđa i suvremenih značenja, raspravi unutar širokog spektra tema i na taj način u drugom mediju nastavi proizvodnja znanja koja se odvija unutar same udruge putem tribina, radionica, samoedukacijskih kružoka i organiziranja događaja. Časopis izlazi tri puta godišnje, do sada uz potporu Ministarstva kulture, i proizvod je udruženog rada članica i članova MAZ-a.

U prethodnim brojevima tematizirani su: ženske borbe, lijeva fronta, deindustrijalizacija, pitanje rada: nepokoreni rad, kvartovske problematike na primjeru zagrebačke Trešnjevke, stambene politike, solidarne borbe.

ČITAJTE NEPOKORENI GRAD!

<http://www.maz.hr/nepokoreni-grad/>

RADIO BORBA

Radio Borba nastala je kao rezultat dugogodišnje suradnje Radija Student i MAZ-a.

U emisiji pratimo kulturne i aktivističke događaje, a naglasak stavljamo na rodne, seksualne, političke i socijalne slobode. Pitanje kulturne proizvodnje, deindustrijalizacije ili antifašističke tradicije sagledavamo iz ugla ekonomske nejednakosti, odnosno jednakosti.

SLUŠAJTE RADIO BORBU!

<http://www.radiostudent.hr/borba/>

MARŠ SOLIDARNOSTI

Jednom godišnje organiziramo Marš solidarnosti, čime želimo svratiti pozornost javnosti na određene socijalne i ekonomske politike koje isključuju, obespravljaju i osiromašuju različite društvene skupine. Diskriminacija Roma, deindustrijalizacija Zagreba i ugrožavanje radničkih prava novim prijedlogom Zakona o radu samo su neki od društvenih problema za koje smatramo da u javnosti nisu dovoljno zastupljeni ili su krivo interpretirani, zbog čega je nužno istražiti i javno govoriti o njihovim stvarnim uzrocima i implikacijama. Tu su stoga i redovite tribine, na kojima raspravljamo o aktualnim društvenim temama.

1. [Marš solidarnosti "Drugačiji Zagreb je moguć" \(2008.\)](https://www.youtube.com/watch?v=tXnDJ4oGpqq)
<https://www.youtube.com/watch?v=tXnDJ4oGpqq>
2. Marš solidarnosti "Zaustavimo fašizaciju društva" (2009.)
3. [Marš solidarnosti "Protiv diskriminacije Roma" \(2010.\)](https://www.youtube.com/watch?v=J1n0cnxB34M)
<https://www.youtube.com/watch?v=J1n0cnxB34M>
4. Marš solidarnosti "Protiv policijske represije" (2011.)
5. [Marš solidarnosti "Zauzmi, obrani, proizvedi" \(2012.\)](http://slobodnifilozofski.com/2012/11/mars-solidarnosti-zauzmi-obrani.html)
<http://slobodnifilozofski.com/2012/11/mars-solidarnosti-zauzmi-obrani.html>
6. [Marš solidarnosti "Nepokoreni rad" \(2013.\)](http://subsite.hr/2013/11/6-mars-solidarnosti-nepokoreni-rad-2/)
<http://subsite.hr/2013/11/6-mars-solidarnosti-nepokoreni-rad-2/>
7. [Crvena Trešnjevka \(2014.\)](http://www.maz.hr/2014/11/17/7-mars-solidarnosti-tresnja-je-crvena/)
<http://www.maz.hr/2014/11/17/7-mars-solidarnosti-tresnja-je-crvena/>
8. [Marš solidarnost s izbjeglicama i migrantima, u suradnji s CMSom \(2015.\)](http://welcome.cms.hr/index.php/hr/2015/11/14/8-mars-solidarnosti-za-otvorenu-europu-2/)
<http://welcome.cms.hr/index.php/hr/2015/11/14/8-mars-solidarnosti-za-otvorenu-europu-2/>
9. [Marš solidarnosti: Za siguran krov nad glavom](http://www.maz.hr/2016/11/13/9-mars-solidarnosti-za-siguran-krov-nad-glavom/)
<http://www.maz.hr/2016/11/13/9-mars-solidarnosti-za-siguran-krov-nad-glavom/>

ČIŠĆENJE GRAFITA S PORUKAMA MRŽNJE

MAZ organizira akcije čišćenja fasada od poruka mržnje i fašističkih simbola, a namjera im je između ostalog potaknuti i ostale građane da se unutar svojih naselja samoinicijativno organiziraju i sprovedu slične akcije, kad su već gradske vlasti u tome zakazale.

MAZ sudjeluje u prosvjedu protiv mise za A. Pavelića, sakupljanju solidarne pomoći u kriznim situacijama (poplave 2014., izbjeglička kriza 2016.) i brojnim drugim prosvjednim akcijama koje promoviraju solidarnost i socijalnu pravdu.

Inicijativa Dobrodošli

[http://welcome.cms.hr/
index.php/hr/](http://welcome.cms.hr/index.php/hr/)

D♥BRODOŠLI! أهلاً وسهلاً بكم WELC♥ME!

Prošlo je više od deset godina otkako se Centar za mirovne studije počeo baviti temama azilne politike i politika vezanih za neregularne migracije i post-migracijske procese. Poznata su nam ratna i izbjeglička iskustva iz devedesetih godina XX. stoljeća koja su ostavila trag i na životu ljudi u Hrvatskoj i regiji, a sada su izbjeglice, osobe koje su bile prisiljene pobjeći iz svojih domova jer su oni postali poprišta sukoba, ali i zbog siromaštva u mnogim dijelovima svijeta.

Svo ovo vrijeme angažirano smo se posvetili području azila i neregularnih migracija: istraživanjima, zakonodavnim i medijskim zagovaranjem, obrazovnim, kulturnim i političkim aktivnostima te direktnom podrškom izbjeglicama i ostalim osobama pod međunarodnom zaštitom. Nastojimo da se azil, odnosno život i sigurnost prihvate kao ljudska prava svih izbjeglica svijeta, odnosno da zajednički radimo na uklanjanju svakodnevnih barijera prihvatanja izbjeglica u njihovim novim zajednicama i društvima.

U svijetu dubokih društvenih, političkih i ekonomskih podjela neizmjerljivo je važno graditi dimenzije ljudske sigurnosti i slobode koje su zanemarene i napuštene. Važnije je nego ikad iskazati solidarnost i činiti naša društva otvorenim te vlastitim riječima i djelima afirmirati vrijednosti nenasilja, kulture dijaloga i mira. Kvalitetnu budućnost možemo graditi jedino međusobnim uvažavanjem i njegovanjem međuljudskih odnosa u kojima ne postoje rasizam i ksenofobija, u kojima jezične razlike doživljavamo kao bogatstvo, u kojima ćemo se snažno boriti protiv monopolističkih ekonomskih interesa i siromaštva, te svih oblika ekonomske nejednakosti i nepravde, političkih establišmenta i odluka koje stvaraju podjele među ljudima.

Svijet za koji se borimo svijet je slobode i autonomije, svijet izbora i mogućnosti, svijet sigurnosti i solidarnosti. Taj svijet ne poznaje rat, nasilje, izbjeglištvo. Poznaje mir i sklad među ljudima.

PRIJETNJE I POJAVE KOJE EVOCIRAJU FAŠIZAM

Politike i prakse Europske unije, a vezane za azil i migracije, prema znanstvenicima koji kritički pristupaju ovim temama, u posljednjih dvadeset godina mogu se opisati kao politike straha, isključivanja i humanitarizma. Prema dostupnim statističkim podacima³, može se uočiti korelacija između količine i sadržaja propisa koji reguliraju ovo područje i broja umrlih na granicama EU.

Zatvarajući se sve snažnije, onemogućavajući legalne i sigurne putove za dolazak osoba koje zaštitu i sigurnost traže na svom teritoriju, EU se ne ponaša problematično samo iz pravne perspektive već i iz moralne. Vidljive su represivne tendencije koje se očituju kroz kriminalizaciju ljudi koji migriraju te onih koji im na tom putu žele pomoći i podržati ih, zatim kroz prakse profiliranja onih koji imaju pristup teritoriju pa time i zaštitu, kao i različiti oblici deportacija, re-admisija i vraćanja „nepoželjnih“, što sve ima za posljedicu ogroman broj poginulih osoba, koji je samo na Sredozemlju premašio 3.000⁴

³ Podaci: International Organization for Migration

⁴ International Organization for Migration, 2015.

Uz dodani strah i mitove koji se povezuju s dolaskom ljudi s istoka i juga, kroz medije i većinsko raspoloženje možemo uočiti zagovaranje potreba za većom sigurnošću – ne samo na granicama već i prema građanima EU-a. Pojava desnih populističkih stranaka, pod egidom čuvanja “europskih vrijednosti” u sebi krije opasnosti podcjenjivanja drugih i drugačijih, a posljedično i djelovanja iz mržnje.

Migranti, a osobito migrantski radnici i izbjeglice kao marginalizirane i time diskriminirane skupine u nepovoljnom položaju, dio su borbe protiv fašizacije u zapadnoj Europi dugi niz godina. Uvelike se isprepliću i sa pojavom islamofobije. U Hrvatskoj, i uopće na istoku Europe, u središtu antifašističke borbe jesu pitanje nacionalizma, rasizma i homofobije – odnos prema Srbima, Romima, LGBT

populaciji. Dolazak velikog broja izbjeglica od rujna 2015. posebno je potaknuo interes i promišljanja o migrantima kao sljedećima na listi za „odstrel“. Javili su se neki od tipičnih procesa i obilježja demoniziranja i dehumaniziranja. Kako bi prevenirali njihovo daljnje isključivanje odnos prema drugima i drugačijima treba afirmirati kao bogatstvo a ne kao prijetnju, kao priliku za učenje i proširivanje znanja, spoznaja i vidika a ne kao potrebu za obranom.

VIDEO/KAMPANJE INICIJATIVE DOBRODOŠLI

- Porijeklo hrane: <https://vimeo.com/118005009>
- Protiv Frontex-a i širenja straha, Španjolski liječnici protiv zabrane pomaganja nezakonitim migrantima: <https://www.youtube.com/watch?v=FW6jeNJZzig>
- Kampanja: *Ne postoje oni i mi – Svi smo ljudi*
<https://www.youtube.com/watch?v=jyADVJ-Xs3E>
<https://www.youtube.com/watch?v=8ed37EKrsY>
<https://www.youtube.com/watch?v=1xVocmMwbjM>
- Kampanja: Sve boje su lijepe – protiv rasizma i ksenofobije u nogometu: <https://www.youtube.com/watch?v=dJx2-7ZSC60>
<https://www.youtube.com/watch?v=mgmuK4F6KAs>
- O aktivnostima CMS-a više na <http://cms.hr/hr/vise-o-programima/azil>
- Inicijativa Dobrodošli! <http://welcome.cms.hr/index.php/hr/>

TEKSTOVI/LITERATURA O MIGRACIJAMA

- Castles, Stephen, i Mark J. Miller. 2009. *The age of migration: International population movements in the modern world*. 4th ed. New York: Guilford (odabrana poglavlja)
- Friedrich Heckmann i Dominique Schnapper. 2003. The Integration of Immigrants in European Societies: National Differences and trends of convergence. Lucius (odabrana poglavlja)
- Elizabeth Collett. 2013. *Facing 2020: Developing a New European Agenda for Immigration and Asylum Policy*, Migration Policy Institute, No1.
- Christal Morehouse i Michael Blomfield. 2011. *Irregular Migration in Europe*. Migration Policy Institute
- Edward Said. 1978. *Orientalism*. Vintage Books. United States.
- Edward Said. 2005. *From Oslo to Iraq*. Cairo's Al-Ahram Weekly, London's Al-Hayat, and the London Review of Books.
- Gayatri Chakravorty Spivak: Nacionalizam i imaginacija i drugi eseji
- Mahmood Mamdani. Citizen and subject. Contemporary Africa and the Legacy of Late Colonialism.
- Koska, V., 2011. The evolution of the Croatian citizenship regime: from independence to EU integration. CITSEE Working Paper 2011/15. Edinburgh: School of Law, University of Edinburgh.
- Koska, Viktor: Migration, citizenship and the changed roles of the foreigner with the Croatian accession to EU
- Štikš, Igor: A laboratory of citizenship: shifting conceptions of citizenship in Yugoslavia and its successor states. CITSEE Working Paper 2010/02. Edinburgh: School of Law, University of Edinburgh.
- Kranjec, Julija; Župarić-Iljić, Drago. Croatia – Diversity of Migration Trends and Policies // Proliferation of Migration Transition: Selected EU New Member States / Medved, Felicita (ur.). Brussels : European Liberal Forum, 2014. Str. 152-188
- Brettell, Caroline, i James Hollifield. 2007. *Migration theory: Talking across disciplines*. 2d ed. New York: Routledge. (odabrana poglavlja)
- Richard Black i sur. (2011), *The effect of environmental change on human migration*. Global Environmental Change 21S (2011) S3–S11
- Centar za mirovne studije: Imagi_Nacija
- Edward Soja: History, Geography and Modernity
- MIPEX, <http://www.mipex.eu/>

Nogometni klub Zagreb 041

<http://www.nkzagreb041.hr/>

Ako u englesku verziju wikipedije upišete football prva rečenica je – *Football is a family of team sports that involve, to varying degrees, kicking a ball to score a goal.* Zvuči jednostavno zar ne?

Po ovoj jednostavnoj definiciji, nogomet je samo sport gdje je samo bitno ubaciti loptu u gol, nema nikakve veze s novcima, nasiljem, nacionalizmom, korupcijom, represijom ili ičim sličnim. Moderna pravila nogometa postavili su Englezi davne 1863. zamišljajući sport lijepog poteza, fair-playa, drugarstva i 'neka pobjedi bolji'. Moderna pravila nogometa su se od tada nešto izmijenila, nažalost izmijenio se i stav prema lijepom potezu, fair-playu, drugarstvu i pobjedi boljeg – dobili smo ono što danas nazivamo moderni nogomet. Dobili smo korupciju u UEFA-i, FIFA- i mnogim nogometnim savezima, fašizam na tribinama, stadione pristupačne uglavnom bogatima, policijsku represiju i nogomet kao tvornicu novca.

NOGOMET – TVORNICA NOVCA?

Svaka tvornica proizvodi neki proizvod a nogomet proizvodi sam sebe. Da bi dobili kvalitetan proizvod (nogomet) potrebno je imati kvalitetne igrače. Da bi mogli platiti kvalitetne igrače potrebno je imati veliki i komforni stadion sa skupim ulaznicama, prodati televizijska prava TV kućama koje onda odlučuju kada igrate utakmice, imati bogatog sponzora koji ne priznaje financijski fair-play. Da bi imali bogatog sponzora morate imati veliki stadion za njegove reklame i kvalitetne igrače koji će nositi njegov

logo, a njegov logo mora biti vidljiv i na televiziji. I onda opet ponovo, bolji igrači, veći stadion, skuplje ulaznice... Gdje su tu navijači i tko njih pita za cijenu ulaznice, koje boje je dres kluba i na što se troše novci od preskupih ulaznica? Tu počinje borba protiv modernog nogometa.

WAZ⁵ I 041 PROTIV MODERNOG NOGOMETA

Iako su prvoligaši financirani javnim novcem i mnogi su organizirani kao udruge građana klubovi ne posluju transparentno i često služe kao servis za pranje novca, prodaju igrača, namještanje utakmica i druge vrste kriminala i korupcije. To se za navijače stvorilo neugodno okruženje u Hrvatskom nogometu bez obzira na njihovu političku orijentaciju. U takvom okruženju mnogi više ne idu na utakmice, gube su interes za nogomet, a neki su se okrenuli samoorganiziranju.

Bijeli anđeli (White Angels Zagreb) su na svojoj koži osjetili sve loše strane modernog nogometa.⁶ Nakon dugogodišnje borbe protiv Uprave, WAZ se odlučuje za osnivanje nogometnog kluba kojim će upravljati njegovi članovi i članice, koji će njegovati demokraciju. Osnivanjem kluba u vlasništvu navijača

nadamo se podići svijest ljubitelja nogometa o problemima koji okružuju Hrvatski nogomet. Tako nastaje NK Zagreb 041, jedini nogometni klub u Hrvatskoj koji ima horizontalnu strukturu upravljanja – jedan član – jedan glas, gdje nema predsjednika, tajnika i drugih upravljačkih tijela, gdje svaki član ili članica imaju jednaka prava i jednako pravo glasa, odluke se donose direktno demokratski. Direktna demokracija je važna jer uzima moć iz ruku pojedinaca ili manjih grupa i omogućuje članovima da odlučuju o svojem klubu. Na osnivačkoj skupštini kluba gdje je bilo četrdesetak ljudi sami budući članovi i članice su izglasali ime, boje i grb kluba i samim time pisali povijest za Zagreb 041. Kako danas čitamo kako su nekad davno osnovani velikani modernog nogometa poput Barcelone, Intera ili Liverpoola (gdje su osnivači bili budući članovi i igrači) tako će se možda jedan dan pisati i o 041.

⁵ White angels Zagreb

⁶ Tada kao navijači NK Zagreba vode borbu protiv Dražena Medića koji unutar kluba obnaša funkciju i predsjednika i trenera. Mijenja grb kluba i boje kluba i jedan simbol Zagreba pretvara u privatni klub.

041 PROTIV FAŠIZMA

Nacionalizam i nacionalna pripadnost je u zemljama bivše Jugoslavije usko vezana za nogomet. Veliki okršaji navijačkih grupa počeli su njihovim formiranjem kasnih osamdesetih XX. stoljeća. 1991. se sa stadiona i ulica prešlo se u otvoreni rat da bi nakon rata nacionalizam i mržnja preuzeli tribine i stadione u svim zemljama bivše Jugoslavije.

Ne čudi da su navijači bili jedni od prvih koji su se dobrovoljno prijavili ili odazvali mobilizaciji, takve primjere imamo i iz nedavne povijesti gdje su navijači na čelu raznih revolucija i demonstracija poput onih u Grčkoj, Turskoj ili Egiptu. Ne čudi niti da su nacionalizam i mržnja pustili korijenje na nogometnim stadionima u Hrvatskoj. Otvoreni fašizam, rasizam i homofobija su u većoj ili manjoj mjeri prisutni na stadionima u hrvatskoj od ranih devedesetih. Nije u toj praksi Hrvatska usamljena, ista je situacija i u regiji i u većoj ili manjoj mjeri svim zemljama u Europi. Na sreću, tome postoji čvrsti i organizirani otpor i navijači klubova poput St. Paulia, Livornoa, Seville, Marseille, Babelsberga i mnogih drugih su odavno potjerali fašiste sa svojih stadiona, kvartova i gradova i pokazali su da izrazi fašizma neće proći.

041 i njegovi navijači pokazali su da je antifašizam jedan od temelja kluba i da unutar kluba i na tribinama nema mjesta za bilo koju vrstu diskriminacije.

Cilj koji je postavljen od početka je stvoriti atmosferu bez rasizma, seksizma, homofobije i ostalih oblika diskriminacije. Potičemo ljude da se uključe bez obzira na njihovi dob, spol, boju kože ili seksualno orijentaciju – da se pridruže i da zajedno

stvaramo klub i sigurno okruženje da ljudi budu to što jesu. Koreografijom i transparentima na svakoj utakmici šaljemo jaku poruku da nećemo tolerirati diskriminaciju i da ćemo se boriti protiv fašizma na stadionima i u društvu.

Video: Sadou Diagne za televiziju zapad:
<http://www.nkzagreb041.hr/multimedija/video-sadou-diagne-za-televiziju-zapad>

Još nešto po čemu je 041 jedinstven klub u Hrvatskoj je rad sa izbjeglicama, azilantima i tražiteljima azila. Oni treniraju i igraju za klub i također su uključeni u poslove oko organiziranja utakmica i naravno navijanja.

Sama nogometna ekipa je mix domaćih dečki i azilanata i ono što nas sve veže i čini jednakima je ljubav prema nogometu. I sam trener je azilant, izbjeglica iz Nigerije. Bivši profesionalni nogometaš sa iskustvom igranja u prvim ligama Crne Gore i Srbije daje našoj ekipi posebnu dimenziju i priliku da uči i napreduje. Nogomet smatramo univerzalnim jezikom i kroz njega želim pomoći azilantima da se integriraju u lokalnu zajednicu i pokazati građanima Zagreba i Hrvatske da oni mogu biti važan i koristan dio zajednice. Također kroz naš klub azilanti mogu demonstrirati svoje nogometne vještine i možda

jedan dan zaigrati nogomet profesionalno i od toga zarađivati za život. 041 ima i ženski tim, a priprema i omladinski pogon za dječake i djevojčice.

Za klub je također važno da bude uključen u život lokalne zajednice i tako ne samo poboljša i olakša integraciju izbjeglica već i da se time omogući rast i razvoj kluba. Klub je za "domaći" kvart odabrao Dugave, kvart u blizini kojeg je prihvatni centar Porin gdje su smješteni tražitelji azila i gdje treba početi s integracijom i upoznavanjem različitih kultura. Radom s mladima iz lokalne zajednice želimo

potaknuti stvaranje zdravog sportskog kolektiva, mjesta i kluba gdje mladi mogu odrastati i učiti ne samo o sportu već i o poštovanju za različite kulture.

Važno je da klub bude sam svoja snaga i motivacija, da raste broj članova i da članovi samo sudjeluju u rastu kluba na svim razinama – sportskim, društvenim i financijskim. Klub krajem 2016.; , godinu dana od osnivanja ima 110 članova i članica i 1. je na ljestvici prvenstva.

GOVOR MRŽNJE

Nije nepoznata teza da su stadioni ogledalo društva i ona nije daleka od istine. Isto tako se danas može reći da je društvo refleksija stadiona to jest ponašanja na stadionu. Uz problematične navijače koji šire svoje fašistoidne ideje (rasističke i homofobne) često se govor mržnje ili poziv na nasilje može čuti i od nogometnih djelatnika, samih nogometaša, političara ili javnih ličnosti koje posjećuju nogometne utakmice. Rasizam i homofobija postali su folklor nogometnog saveza. Da nogomet ne bude baš crna ovca slične stvari se događaju i na drugim sportovima tipa košarka ili rukomet.

Od vodećih ljudi u savezu, trenera i predsjednika raznih klubova često smo čuli homofobne izjave ili prijetnje upućene drugim nogometnim dužnosnicima ili navijačima. Igrači klubova ili reprezentacije koji do sada nikada nisu osudili govor mržnje ili diskriminirajuće ponašanje navijača ili svojih suigrača svojom šutnjom podržavaju ono što se već godinama događa.

Ne samo da se identitet navijača reprezentacije pokazuje tako da im je bitnije mrziti tuđe nego voliti svoje nego je i među-regionalna netrpeljivost veća nego ikad. Netrpeljivost koja raste iz dana u dan i koju podupiru navijači a s njima u kombinaciji političari i policija. Zavadi pa vladaj način je na koji i politika i savez skreću pažnju sa stvarnih problema

u Hrvatskom nogometu – tolerancije fašizma na utakmicama, korupcije na svim razinama i represije nad navijačima.

POLICIJSKA REPRESIJA I RUGLA OD STADIONA

Ni po pitanju represije Hrvatska se ne može pohvaliti da je jedina u svijetu. Policijska represija raste iz dana u dan i navijači gube svoja prava. Osim represije i batinjanja po stadionu ne provodi se nikakva prevencija navijačkog nasilja ili fašizma. Do sada se na tribinama pokazalo da nasilje stvara nasilje, da se tako neće ništa postići a prevencije nema. Pod prevenciju ne spadaju kavezi i crne liste već edukacija samih navijača i poboljšanje uvjeta na stadionima. Navijači se bore za svoja prava i za nogomet koji žele gledati i ako se iz nogometa uklone oni koji ga sada kontroliraju i drže u šaci može se očekivati manje diskriminacije i nezadovoljstva na stadionima, a posljedično i manje koketiranja sa neprihvatljivim ponašanjem i zazivanjem fašizma.

041 zaključak

Dopustili smo da nam uzmu nogomet, da ga kontroliraju i da više ne pripada onima koji ga vole već onima koji na njemu zarađuju. Vrijeme je da navijači vrate nogomet sebi, da na stadionima ne bude govora mržnje, diskriminacije, da nema korupcije u nogometu, da na tribinama ima mjesta za sve i za svakoga. I zato je tu 041 klub kao fronta i kao misija. Klub čiji su članovi i WAZ, MAZ, CMS, Attack, Rog, BRID, MASA i brojni pojedinci i organizacije... Klub koji je protiv fašizma i diskriminacije, gdje smo svi jednaki, nema represije ali ima ljubavi prema nogometu, tolerancije, poštivanja različitosti i na veselje svih ima i hrane, pive i nešto pirotehnike.

Nogomet kao univerzalni jezik treba iskoristiti za rast zajednice, promicanje fair playa ukazivanje na nepravdu i jačanje antifašističkih vrijednosti.

Suvremeni antifašizam i neformalno obrazovanje

U spomenutom kontekstu rasprave o reafirmaciji dijelova fašističke ideologije, ovaj materijal i drugu srodnu produkciju moguće je koristiti za samo-edukaciju – informalno ili neformalno obrazovanje, poticanje javnih rasprava na različite načine:

- Kao poticaj za organiziranje tribina i javnih razgovora koji propituju i tematiziraju fašizaciju društva
- Kao otvaranje prostora za deliberaciju o djelovanju kroz perspektive historijskog i/ili suvremenog antifašizma
- Gostovanje aktera, predstavljanje inicijativa
- Pokretanje srodnih inicijativa u drugim zajednicama

- Tekst, pojedine snimke i predloženu literaturu možete koristiti kao:
 - pripremu materijala za edukacije, primjereno dobi i kontekstu
 - poticaj za strukturiranu diskusiju i deliberaciju u većoj ili manjim skupinama
 - razradu problemskih situacija

Ovim prijedlozima ne iscrpljuju se mogućnosti primjene te vas potičemo da artikulirate i priredite korištenje primjereno kontekstu vašeg rada.

Materijali su nastali u sklopu rada Platforme Antifašistička liga

Materijale slobodno koristite uz navođenje izvora:

mirovni studiji/cms/mirta

Mirovni studiji/Mirta, Zagreb 2016.